

"לדורות" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל

שאלון לרישום קורות ניצולי השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים מפורסם באתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: ויינר	שם פרטי: אוקטיאבריינה
-----------------	-----------------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה

במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

בלועזית	Roitenberg		שם משפחה איתו נולדתי: רויטנברג
בלועזית	שנת לידה: 7.11.1924	מין: נ	שם פרטי איתו נולדתי: אוקטיבריינה
בלועזית	ארץ לידה: אוקראינה	Oktyabrina	עיר לידה: ראדומישיל
בלועזית	שם פרטי ושם נעורים של האם: שיינדל קסלמן		שם פרטי ושם משפחה של האב: גרשון רוטנברג
בלועזית	ארץ המגורים: אוקראינה	Radomishil	מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: ראדומישיל
בלועזית	חבר בארגון או בתנועה: (בית"ר, השומר הצעיר, בני עקיבא) תנועת "הפיאוניר הצעיר" של ברית המועצות לשעבר (Young Pioneer Organization of the Soviet Union)	מקצוע לפני המלחמה: (תלמיד, סנדלר, מורה) תלמידה	השכלה/תואר אקדמילפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה) בית ספר- תיכון
בלועזית	מקומות מגורים בתקופת המלחמה: ביירם עלי, רפובליקת טורקמניסטן		
בלועזית	במידה והיית בגטו, ציין את שמו		
בלועזית	במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו		
בלועזית	תאריך השחרור:	המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: ביירם עלי	
בלועזית	ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור אורשה, בלארוס.	במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)	
בלועזית	שנת עליה: 1991	במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממת' עד מת'	

אנא ספרי/ על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך; במה עסקו הוריך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים):

שמי אוקטיאברינה ונולדתי בתאריך 07.11.1924. קיבלתי את שמי בשל כך שתאריך לידתי מסמל את סיומה של המהפכה הקומוניסטית שהתרחשה ב-1917, המוכרת בשמה "המהפכה של אוקטובר". לכן קיבלתי את השם- אוקטברינה- מלשון אוקטובר. אימי שיינדל ואבי גרשון הכירו בחנות המפעל ליצור רהיטים בה עבדו יחד, ליד הנהר טיטירייב (Teterev) במחוז ז'יטומיר, ליד העיר ראדומישיל (Radomishil) באוקראינה.

אני בת חמישית במשפחה: אחי הבכור ליובה נולד ב-1910, אחריו מישה-מיכאל ב-1916, אחותי שורה ב-1920, אחי, סיומה ב-1922 ואז אנוכי. גרנו בבית גדול. אימי עבדה שם במטבח, סבתי אודל (Udel), אימו של אבי, ניהלה את משק הבית ואנחנו התגוררנו בבית גם כן. אם היו מציעים לי לחזור לתקופה כלשהי בחיי הייתי מעדיפה לחזור לתקופה הזו לפני המלחמה. בבית היתה רצפת פרקט, ולידו היה גן עם עצי פרי רבים של שזיפים ודובדבנים, ביניהם נהגנו לטייל. ליד העיר היה נהר טיטירייב שבהמשך מתחבר לנהר הדנייפר (Dnieper), וגם שם אהבנו לטייל. אבי נפטר בפתאומיות חודשיים אחרי שנולדתי. אחי הבכור ליובה החליף את אבי בעבודתו במפעל, כשהיה בגיל צעיר. בשנת 1933 היה רעב בעיר ואימי מסרה אותי ואת אחי סיומה לבית ילדים כדי שלא נגועו ברעב.

לאחותי שורה היה קול מהמם- כמו של זמרת אופרה. אני שרתי במקלה של בית הספר, אבל אחותי שורה נהגה לשר במקהלות שונות והופעות בערב. אחי מיכאל היה מאוד ספורטיבי, אהב מאוד את תחום הכדורגל והגיע בתור כדורגלן לעיר בירוביד'אן (Birobidjan) למזרח הרחוק כשהעיר היתה בבניה. רוב התושבים שם היו בעלי משפחות והוא לא הצליח להשתלב בעיר ולכן חזר הביתה.

מאוחר יותר הוא הכיר את מילה מדביידיבה - בחורה יפיפיה, בלונדינית וחמודה, שהיתה רק בת 16 כשהתאהבו. אחי הגיע לבקש את ידה מאביה של מילה, והאב שאל: "מי אתה? מהו הלאום שלך?" ואחי ענה: "אני יהודי". הסבא, שישב בחדר, נפל מהכיסא מרוב פליאה - גם הוא היה יהודי. בגלל פשע שעשה נשלח בתור עונש לסיביר ומאז לא פגש אף יהודי אחר. מילה ומיכאל התחתנו ונולד להם בן, ליובה, בעיר ראדומישיל. אני עשיתי לו בייביסיטר כל עוד הם גרו אצלנו, כי אימי ומילה עבדו ומיכאל שירת בצבא. ליובה נפטר מסיבוכי בניתוח שעבר, כשקיבלתי את הידיעה על מותו - התעלפתי.

לפני המלחמה ראש הממשלה האוקראיני הוציא צו האוסר על היהודים ללמוד בבתי הספר הרוסיים או האוקראינים ומותר להם ללמוד רק בבית הספר היהודי "יידשע", למרות שרוב היהודים לא למדו שם. בבית הספר התחברתי הכי הרבה למקצוע הספרות הרוסית. מורתי אהבה את הצורה בה הקראתי את השירים בקול. אהבתי את המורה שלי, וגם לאחר המלחמה היינו נפגשים התלמידים עם המורות האהובות.

נא ספרי/ על קורותיך בזמן המלחמה

(גירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים במחתרת, השתתפות בבריחה או בהתנגדות, האנשים שהיו בסביבתך בגטו או במסתור, במי נעזרת או אולי למי עזרת):

בעיר הולדתי ראדומישיל, היה מוזיקאי משוגע שחשב שהוא המוזיקאי הכי טוב בעולם, איסאק באלנר (IsakBalner), וכל תושבי העיר האכילו אותו. הוא היה למעשה מנגן על שני מקלות מאולתרים ואיתם מקבץ נדבות. יום אחד הגיעה לידי אמריקאית לקרובי משפחתה בעיר, וכאשר בא המוזיקאי לקבץ נדבות מביתה היא אמרה לו- "מה אתה מנגן על מקלות? אני אשלח לך מאמריקה כינור שנפתחת בו דלת ויוצאת ממנה לידי אמריקאית". הוא כל חייו חיכה לכינור שכמובן לא הגיע. כשהגיעו הגרמנים לעיר, הוא ניגן על ה"כינור" שלו את המנון ברית המועצות, ובשל כך הרגו אותו ראשון ביריות. סיומה שירת בצבא בסווסטופול (Sevastopol). כאשר המלחמה החלה, העלו את כל החיילים על המטוס אבל הגרמנים הפציצו את חצי האי קרים, וגם את המטוס שלו. עד סוף המלחמה לא הצליחו למצוא אותו- הוא נעדר גם מרשימת ההרוגים וגם מרשימות הנעדרים והחיים. כל חיי ניסיתי למצוא תיעוד למקום קבורתו אך עדין לא הצלחנו למצוא אותו. כמו כן אחותי שורה נסעה לפני תחילת המלחמה לז'יטומיר לנופש, אך מעולם לא חזרה.

אני הייתי בת 17 כשהמלחמה החלה. אחות אימי, קלרה, ביקשה ממני להגיע לביקור בקייב, בירת אוקראינה, לחופשה. כמה ימים לאחר הגעתי התחיל הפינוי של התושבים כי המחלמה הגיעה גם לשם. דודתי שכרה עגלה עם סוסה ויצאנו לכיוון תחנת הרכבת של קייב. עלינו על רכבת לעיר ועבדנו שם באיסוף תבואה. כאשר הגרמנים התקרבו גם לשם, מנהל המשק ביקש מאיתנו לעזוב ועלינו על רכבת אחרת ונסענו לעיר ביירם עלי (Bairam Ali). הקרונות היו מרוחים בחומר מסריח ולקח לנו הרבה זמן להגיע לשם- יצאנו בתחילת נובמבר ורק בסופו הגענו.

בגלל שאחי שירת בצבא האוקראיני, דודתי ואני קיבלנו חדר קטן ועבדנו במפעל לייצור שמן, כותנה וסבונים. קיבלנו גם מגורים וגם אוכל ללא תשלום, בתמורה לעבודתינו. האוכל לא היה מגוון, אכלנו כף דייסת כוסמת וכף נזיד כוסמת. לאנשים אחרים שעבדו במפעל היו גם ילדים והאוכל לא הספיק להם אז הם נאלצו לגנוב. אני לא נאלצתי לגנוב כי היינו רק שתינו, ללא ילדים קטנים, ואחיי מיכאל וליובה לפעמים שלחו לנו כסף כשהיה להם. בעבודה היה לנו גם בית מרחץ, שם יכולנו לכבס את בגדינו

וגם להתקלח. באותו הזמן גוש סבון אחד היה עולה 150 רובל, שווה ערך למחירו של כיכר לחם. המצב היה מאוד קשה, כי מצד אחד גנבנו ממפעל הסבונים אך מצד שני הצלנו את הילדים הרעבים ממוות. לא הייתי מסוגלת לראות את המחזה הנורא שבו הבת הרעבה מבקשת מאימה אוכל ואין לה מה לתת. באותו המפעל רגלי נפגעה, ועדיין לא החלימה. הטאטרים המקומיים לא אהבו אותנו היהודים. יום אחד ראו כי אני מחזיקה בידי חתיכת סבון, כשרציתי לכבס את בגדי, ודיווחו עלי כי גנבתי אותה. עונש על גניבה מהמפעל היה שנה בבית הסוהר. אבל אני לא גנבתי את הסבון הזה. בסוף המשמרת האחראי כינס וועדת בירור על המקרה. כאשר קרא את הדיווח עלי- הוא קרע אותו לגזרים, ירק ודרך עליו והלך לדרוכו. במעשה זה אחראי המשמרת הציל את חיי כי לשבת בבית הכלא למשך שנה היה יכול להיות הסוף שלי. לעומתם, הטורקמנים התייחסו אלינו יפה וסיפקו לנו עבודה שתמורתה קיבלנו אוכל.

אנא ספרי/י על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ
(השחרור וחזרתך הביתה, חייך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):

בתום המלחמה, התחנתי עם ליובה ווינר (Vainer) בעיר ביירם עלי. הייתי בחורה צנועה עם גוף יפה והיו לי הרבה מחזרים אבל בחרתי להתחתן איתו. נולד לנו בן, סמיון, וגלינה נולדה מיד אחריו. אני הייתי עקרת בית וגידלתי את הילדים. שכרנו חדר אצל אישה יהודיה שחזרה מגטו, זו הייתה דירת שותפים והחדר היה מאוד קטן. בעלי עבד במפעל תפירה בעיר צ'רנוביץ (Chernovtci) והיה מאוד מוכשר ואהב לתפור, וכמו כן הבין בפוליטיקה ותרבות. סיפור הגעתנו עם הילדים לצ'רנוביץ הוא מעט מפחיד. בעלי נסע תחילה לצורכי עבודה ומצא דירת מגורים, ורק אחר כך שלח לנו מברק להצטרף אליו לעיר. הגעתי לתחנת הרכבת וגיליתי כי ביטלו את הקו של הרכבת שהיה צריך להגיע ישירות אל העיר. אני התחלתי לבכות על הרציף כי לא ידעתי מה לעשות, לבד עם שני ילדים, והחושך כבר ירד. ניגש אלינו יהודי ועזר לנו לעלות על רכבת אחרת. בקרון היו אנשים שהבריחו סחורה בצורה לא חוקית. מצד אחד הם עזרו לי עם אוכל ועם מדף ברכבת, ומצד שני הם רצו להפליל אותי בהברחה במידה ויתפסו, הדבר היה מסוכן אך בסוף לא תפסו אותם. עם הזמן בעלי התקדם במפעל בו עבד ועבר לתפקיד של בקר ייצור. התפקיד דרש ממנו לנסוע ברחבי הארץ בין מפעלים שונים. מאוחר יותר הוא עבד בבנק בצ'רנוביץ. בסופו של דבר בעלי נפטר מסרטן מעי הגס, עוד לפני שזכה להגיע לארץ. כל חיינו רצה לעלות לארץ ישראל אך לא עלה בידו.

נא ספרי/י על חייך בארץ
(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

החלטנו לעלות לישראל, אני והילדים, אבל נאלצנו למכור את הדירה שלנו בצ'רנוביץ. הגענו ישירות לצפת וגרנו זמן מסוים בבית מלון, עליו שילמנו מכספי הדירה שמכרנו. משפחתו של בעלי נמצאת בארצות הברית ובעלי ז"ל כל הזמן רצה להתאחד עם משפחתו. אני יודעת שהיה לי יותר קל להסתדר שם מבחינה כלכלית אבל אני שמחה שהגענו למדינה שלנו, למדינת ישראל!

ראיון: רבקה זך

צפת, יולי 2013